

STANISŁAW CZOPOR

Uwagi o gospodarce wodnomelioracyjnej okręgowego zarządu lasów państwowych w Poznaniu

Замечания о водномелиоративном хозяйстве в Округном Управлении Государственных Лесов в Poznани

Notes on water amelioration economy in the Provincial Board of State Forests in Poznań

Łączna długość urządzeń wodnomelioracyjnych na terenie podległym OZLP w Poznaniu, wynosi 3 619 km. Urządzenia te mają charakter melioracji wodnych półpodstawowych i szczegółowych, bowiem przebiegające przez tereny leśne urządzenia melioracji wodnych podstawowych, w większym stopniu oddziałujące na stosunki wodne terenów rolniczych w poszczególnych zlewniach, pozostają w ewidencji powiatowych inspektoratów wodnych melioracji.

W zasięgu oddziaływania wymienionych 3 619 km rowów znajduje się łącznie około 55 tys. ha gruntów leśnych, co stanowi 9,6% powierzchni ozlp. W artykule niniejszym przedstawiam ważniejsze momenty gospodarki wodnomelioracyjnej OZLP.

ORGANIZACJA SŁUŻBY WODNOMELIORACYJNEJ

W ramach wydziału zagospodarowania lasu ozlp jest zatrudniony starszy inspektor z wyższym wykształceniem leśnym i uprawnieniami budowlanymi w specjalności — melioracje wodne. Do zakresu jego działania należą:

— badanie i ustalenie potrzeb nadleśnictw w zakresie melioracji wodnych użytków leśnych i nieleśnych, w porozumieniu z innymi komórkami organizacyjnymi ozlp;

— współpraca z Wojewódzkim Zarządem Wodnych Melioracji, Wojewódzkim Zjednoczeniem Przedsiębiorstw Melioracyjnych, Wydziałem Gospodarki Wodnej i Ochrony Powietrza PWRN, jak również z innymi instytucjami na szczeblu wojewódzkim w zakresie zagadnień wodnomelioracyjnych;

— opracowywanie wytycznych i instrukcji dla nadleśnictw w zakresie gospodarki wodnomelioracyjnej w lasach państwowych;

— sprawdzenie przedkładanych przez nadleśnictwa planów i wniosków gospodarczych, dotyczących robót wodnomelioracyjnych;

- przygotowywanie zleceń do biur projektowych na opracowanie dokumentacji projektowo-kosztorysowych robót wodnomelioracyjnych, jak również dokumentacji wodnoprawnych na korzystanie z wód;
- opracowanie wniosków w sprawie pozwoleń wodnoprawnych oraz branie udziału w rozprawach wodnoprawnych;
- współpraca z komisją oceny projektów inwestycyjnych przy ożlp w zakresie rozpatrywania dokumentacji technicznych na roboty wodnomelioracyjne;
- przygotowywanie zleceń przedsiębiorstwom melioracyjnym na wykonanie w nadleśnictwach robót wodnomelioracyjnych, kontrola postępu tych robót, organizowanie ich odbiorów końcowych oraz branie udziału w tych odbiorach w charakterze członka komisji;
- nadzorowanie wykonania robót wodnomelioracyjnych, zrealizowanych przez nadleśnictwa sposobem gospodarczym oraz przez spółki wodne;
- sporządzanie sprawozdań z wykonania planów rzeczowych i finansowych w zakresie melioracji wodnych;
- prowadzenie zbiorczej ewidencji urządzeń wodno-melioracyjnych oraz powierzchni pozostających w zasięgu tych urządzeń.

PLANOWANIE I WYKONANIE ROBÓT

Zakres i rodzaj robót wodnomelioracyjnych na dany rok gospodarczy ustala się na podstawie wniosków gospodarczych sporządzanych przez nadleśnictwa na remonty i konserwacje urządzeń wodnomelioracyjnych, stanowiących dokumentację kosztorysową dla tych robót oraz dokumentacji projektowo-kosztorysowych (projektów techniczno-roboczych) sporządzanych przez biura projektowe na roboty wodnomelioracyjne o charakterze inwestycji i poważniejszych remontów kapitalnych (o koszcie powyżej 50 tys. zł w jednym obiekcie).

Projektowany na podstawie wniosków gospodarczych i dokumentacji projektowo-kosztorysowych rozmiar robót na dany rok nie może przewyższać przyznanych środków finansowych. Planowane roboty wykonywane są przez nadleśnictwa sposobem gospodarczym (własnymi brygadami roboczymi i konserwatorami urządzeń wodnomelioracyjnych), spółki wodne w ramach opłat członkowskich płaconych przez nadleśnictwa, rejonowe przedsiębiorstwa melioracyjne na podstawie zawieranych z nimi umów.

O ile roboty wykonywane przez nadleśnictwa i spółki wodne polegają na zabiegach konserwacyjnych i prostych, nieskomplikowanych remontach, o tyle roboty wykonywane przez przedsiębiorstwa melioracyjne mają charakter poważniejszy, tak w zakresie rozwiązań technicznych, jak i kosztów.

Coraz większą rolę w wykonywaniu robót konserwacyjnych na terenach leśnych, zaczynają odgrywać spółki wodnomelioracyjne. Okres ostatnich lat zaznaczył się wzmożonym wstępowaniem nadleśnictw do tych spółek. W 1961 r. na 78 nadleśnictw do spółek wodnych należało 31 z łączną powierzchnią włączoną do tych spółek — 8 539 ha i łączną opłatą członkowską w wysokości 345 tys. zł. Obecnie do spółek wodnomelioracyjnych należy już 67 nadleśnictw, a łączna powierzchnia grun-

tów leśnych, włączonych przez te nadleśnictwa do spółek, wynosi 37 336 ha. Opłata członkowska wniesiona przez te nadleśnictwa do spółek w r. g. 1966/67 wynosiła 2 248 tys. zł. Łączna wartość robót, wykonanych w tym roku gospodarczym przez spółki wodne na terenach leśnych osiągnęła zaledwie 1 368,4 tys. zł. Porównanie obu wartości wskazuje na potrzebę zwiększenia przez spółki wodne rozmiarów robót na terenach leśnych objętych ich działalnością.

POTRZEBY WODNOMELIORACYJNE OZLP I STOPIEŃ ICH ZASPOKOJENIA

Według założeń Naczelnego Zarządu Lasów Państwowych uregulowanie stosunków wodnych na terenach leśnych powinno nastąpić najpóźniej do 1980 r. OZLP w Poznaniu ma duże potrzeby w zakresie robót wodnomelioracyjnych, czego wyrazem jest, jak już wspomniano, istnienie w nadleśnictwach 3 619 km rowów półpodstawowych i szczegółowych, z których aż 1 114 km wymaga w trybie pilnym remontu kapitalnego, natomiast 2 505 km — systematycznych zabiegów konserwacyjnych.

Zrealizowanie do 1980 r., a więc w ciągu najbliższych 12 lat, potrzeb w zakresie remontów kapitalnych, wymaga przeciętnego w ciągu roku wykonywania tych robót na długości około 100 km rowów. Jeśli chodzi o zabiegi konserwacyjne, to rocznym rozmiarem tych robót, w okresie najbliższych kilku lat, należy objąć około 1 400 km rowów, co zapewni przeciętnie 2-letni nawrót konserwacji. W miarę zaspokajania potrzeb w zakresie remontów kapitalnych, rozmiar konserwacji będzie ulegał odpowiedniemu zwiększeniu i około 1980 r. objęłyby rocznie około 1 800 km rowów (z 2-letnim nawrotem).

A jak się przedstawia obecny rozmiar robót? Otóż wg danych z ostatnich 3 lat gospodarczych (1964/65 — 1966/67), przeciętny, roczny rozmiar robót wodnomelioracyjnych w ozlp wynosił 730 km, w tym 700 km konserwacji rowów i 30 km remontów kapitalnych. Jest to za mało w stosunku do potrzeb, co jest jednak uwarunkowane szczupłymi środkami finansowymi, które w tym samym okresie (1964/65 — 1966/67) wyniosły przeciętnie 5 170 tys. zł rocznie. Ograniczone środki finansowe pozwalają na wykonywanie robót tylko w urządzeniach najbardziej zaniedbanych. Należy podkreślić, że przy takim rozmiarze rocznego wykonania remontów kapitalnych, pełne zaspokojenie potrzeb może być osiągnięte dopiero w ciągu 37 lat, tj. po roku 2-tysięcznym, zamiast założonego przez NZLP — 1980 r. Tak znaczne opóźnienie niewątpliwie wpłynęłoby: z jednej strony na zwiększenie kosztów, wskutek przyspieszenia dekapitalizacji urządzeń, a z drugiej strony — spowodowałoby znaczne pogorszenie warunków produkcji leśnej na terenach przyległych do niesprawnych rowów (wtórne zabagnienie siedlisk). Podobne skutki, jakkolwiek w mniejszym stopniu, powodują również w niedostatecznym rozmiarze wykonywane roboty konserwacyjne. Urządzenia wodnomelioracyjne konserwowane zbyt rzadko, szybko się zamulają i niszczą. W rezultacie urządzenia te przedwcześnie przechodzą do kategorii wymagającej przeprowadzenia remontów kapitalnych.

W tym stanie rzeczy wydaje się, że trzeba zwiększyć rozmiar rzeczowy robót do 1 500 km rowów rocznie (1 400 km konserwacji + 100 km remontów kapitalnych) przy odpowiednim zwiększeniu środków finan-

sowych do kwoty co najmniej 10 mln zł rocznie, co jest w pełni uzasadnione tak pod względem przyrodniczo-gospodarczym, jak i technicznym.

WSPÓŁPRACA OZLP ZE SŁUŻBĄ WODNOMELIORACYJNĄ RESORTU ROLNICTWA

Dotychczasowa współpraca pomiędzy ozlp i wojewódzkim zarządem wodnych melioracji obejmuje w szczególności:

— koordynację zamierzeń konserwacyjnych pomiędzy nadleśnictwami i powiatowymi inspektorami wodnych melioracji przy realizacji ustawy z 1958 r. o popieraniu melioracji wodnych dla potrzeb rolnictwa. Koordynacja polega na tym, że poszczególne nadleśnictwa uzgadniają z inspektoratami melioracji swoje coroczne obowiązki konserwacyjne dla zabezpieczenia należytych odpływów i dopływów wód z gruntów rolnych na grunty leśne. Dowodem dokonanego uzgodnienia jest klauzula zamieszczana przez powiatowy inspektorat wodnych melioracji, na wniosku gospodarczym nadleśnictwa;

— pełnienie przez inspektorów nadzoru inwestorskiego wojewódzkiego zarządu wodnych melioracji, nadzoru nad wykonaniem na terenach leśnych takich robót wodnomelioracyjnych, które są prowadzone przez przedsiębiorstwa melioracyjne;

— uzgodnienia zakresu prac projektowych dla terenów będących przedmiotem wspólnych zainteresowań resortu rolnictwa oraz resortu leśnictwa i przemysłu drzewnego, tj. terenów rolniczych i leśnych, objętych wspólną siecią urządzeń wodnomelioracyjnych. Przykładem takich kompleksowych rozwiązań projektowych, opracowanych w ostatnich latach, są m. in. dokumentacje techniczne na: regulację cieku podstawowego „Bukówka” w pow. Trzcianka, melioracje terenów rolnych i leśnych obiektu „Długie Stare — Przybyszewo” w pow. Leszno, melioracje terenów rolnych i leśnych obiektu: „Cieśle — Rogoźno” pow. Oborniki, renowację cieku podstawowego „Złotnica” w pow. Ostrów. Aktualnie są opracowane dalsze dokumentacje, które pozwolą na kompleksowe uregulowanie stosunków w siąsiadujących z sobą gruntach rolnych i leśnych (m. in. projekt budowy jazu na rzece „Miały” oraz projekt budowy zbiornika na rzece „Gulczance” w pow. Czarnków, projekt budowy zbiornika wodnego na rzece „Kcyniance” w pow. Wągrowiec, projekt regulacji rzeki „Młyńska Woda” w pow. Ostrów, projekt regulacji rzeki „Meresznica” w pow. Ostrzeszów, projekt regulacji „Kanałów Obrzańskich” w powiatach Kościan i Wolsztyn);

— uczestnictwo przedstawiciela ozlp w posiedzeniach zespołu oceny dokumentacji melioracyjnych przy Wydziale Rolnictwa i Leśnictwa PWRN i wzajemnie przedstawiciela WZWM w posiedzeniach komisji oceny projektów inwestycyjnych przy ozlp.

Przedstawiona tu pokrótce współpraca, wymaga dalszego pogłębienia i uściślenia w kierunku:

— sporządzenia harmonogramu opracowania dokumentacji projektowo-kosztorysowych dla terenów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania rolnictwa oraz leśnictwa,

— uzgodnienia kolejności wykonywania robót na wspólnych obiektach.